

**ESTUDI DE NECESSITATS SOCIALS
DE CAMBRILS**

L'Ajuntament de Cambrils, amb la voluntat de donar millor resposta a les necessitats i reptes dels seus ciutadans, té la inquietud d'aprofundir en el coneixement de la seva realitat social local, a fi i efecte d'estar en condicions de dissenyar i executar Polítiques de Benestar més eficaces, eficients i equitatives.

Amb aquest propòsit, l'Ajuntament va encomanar a l'Institut Àgora un *Estudi de Necessitats Socials* per tal d'identificar la demanda potencial de serveis socials i de benestar existent al municipi, i comparar-la amb l'oferta actual en aquest terreny, deduint d'aquest exercici les oportunes conclusions en forma de validació dels programes i actuacions en curs que es demostrin adequats i d'ajustament dels elements que no ho siguin prou o que manquin.

Les conclusions a les que va arribar l'estudi, són:

CONCLUSIONS

L'informe assenyala, com no pot ser d'altre manera, que la crisi, l'atur i els seus efectes encapçalen les preocupacions dels cambrilencs/ques. Per tant, la principal problemàtica de les llars del municipi sigui l'econòmica.

En aquest context, **els serveis socials de Cambrils estan fent una bona tasca**, com ho prova el fet que en són o n'han estat usuaris més d'un terç de la població de 16 o més anys, i que el conjunt d'enquestats (tant en el cas dels usuaris com dels que no ho han estat) en fan una bona valoració. En això coincideixen homes i dones, i tots els segments d'edat.

A més, hem vist com, més enllà de la valoració global, **gairebé la meitat dels enquestats no troben a faltar res en particular en els serveis socials municipals**. La resta d'enquestats apunten com a mancances (sempre en baixes proporcions) sobretot elements com les ajudes (tant generals com específiques - beques i ajudes escolars, ajudes a la gent gran, als joves...-).

Pel que fa a aspectes negatius dels serveis socials, també han estat pocs enquestats aquells que n'han esmentat. En tot cas, apareixien com a tals el tema del transport i la mobilitat, el de la gestió (casos de mala atenció, lentitud), la percepció de què s'ajuda més als immigrants o que les ajudes estan mal repartides, i la manca d'informació -poca transparència.

Finalment, com a claus generals, hem afirmat que en relació a la demanda actual, **el grau de cobertura de la població per part dels serveis bàsics d'atenció social és correcte, i que els temps de resposta hi són raonables en comparació amb les que se solen donar a la resta del país**. Però també hem comentat que és d'esperar que les demandes que arriben als serveis socials s'incrementin en el futur immediat (augmentant així la pressió sobre ells), i que en alguns serveis especialitzats l'oferta ja està quedant curta ara.

En definitiva, hem destacat que **el repte actual és mantenir al màxim possible l'alt nivell de servei que hi ha actualment, i reorientar el sistema en el que calgui per atendre les urgències del moment** (lligades a les dificultats econòmiques d'una part de la població, ara accentuades per factors com la crisi, la falta de suport familiar i/o l'endeutament excessiu).

A banda d'això, al llarg de l'informe hem vist com, **fruit de l'estructura d'edats de la població de Cambrils i del context econòmic actual, els temes centrals per als propers anys seran els referents al treball i a les famílies i els infants, encara que les qüestions de formació (per als més joves) i d'atenció a la vellesa (especialment la gent gran dependent) no seran pas secundàries.**

Però també hem apuntat que hi ha altres dossiers estratègics per a la vila. Per exemple, **a causa dels plurals orígens de la població local i de la recent arribada a Cambrils d'una bona part dels residents, els temes d'identitat local i cohesió seran igualment estratègics els propers anys.** Lligat a això, mancances com els alts índexs de desconeixement del català hauran de ser objecte d'un treball específic, que complementi els esforços per tal d'enfortir l'arrelament i integració de la gent al municipi on viu.

Un altre factor que s'haurà de tenir en compte de cara a planificar la provisió de serveis és el **creixement demogràfic. Les previsions són que la vila continuarà creixent, si bé de forma moderada, i això obligarà a redimensionar els seus serveis.**

D'altra banda, en l'informe s'ha passat revista igualment a les necessitats específiques de diversos perfils de població. L'estudi comença interessant-se per la situació dels infants (un col·lectiu especialment fràgil) i les **famílies** (una peça bàsica de la societat, i cada cop més diversa). Entre els problemes que es detecten al si d'una part de les famílies locals hi ha els econòmics (que afecten especialment les famílies monoparentals i les extenses) i els de conciliació del treball amb les tasques domèstiques i de cura de persones dependents (encara majoritàriament a càrrec de dones), que a més comporta insatisfacció pel temps lliure disponible. En canvi, entre els actius hi ha el fet que la convivència és bona en les llars de Cambrils.

Pel que fa als **infants**, preocupa especialment els casos de llars amb nens on les condicions són precàries, ja que hi ha el risc de què aquestes situacions es cronifiquin i minvin les seves oportunitats de desenvolupament. D'altra banda, també preocupa les dinàmiques familiars negatives que la crisi introdueix a algunes llars, perquè afecten negativament els fills/filles. Un tercer element d'inquietud és l'absentisme escolar, però aquest s'està treballant adequadament.

Respecte a la petita infància, les necessitats detectades han estat diverses: places addicionals i creixement de la intensitat del Servei "Saltirons"; manca d'un servei de petita infància lúdic -educatiu; i assegurament del Servei 'Minuts menuts'. Per a la resta d'infants, es proposa no perdre de vista la necessitat de seguir ampliant tota la gamma de centres educatius en paral·lel al creixement del municipi, i un reforçament dels centres oberts (que estan realitzant una tasca important). També es recomana fer més atenció als adolescents (suggerint la creació d'un espai on poguessin fer els deures, hi hagués reforç escolar, es fessin xerrades per a ells...).

En un altre ordre de coses, a l'estudi s'ha fet notar que Cambrils té moltes **llars unipersonals**, de les quals gairebé mig miler corresponen a persones de més de 74 anys. Atès que en els propers anys és d'esperar que continuïn creixent el nombre de gent gran que viu sola (perquè creixerà el nombre de persones grans), caldrà prestar una especial atenció a aquest col·lectiu (que si pateix problemes de salut o d'autonomia personal és especialment vulnerable).

De la mateixa manera, hem parlat de les persones (sovint dones) que arriben soles a Cambrils per a treballar en el turisme deixant lluny la família i les xarxes de suport. Aquestes persones, si no compten amb mitjans propis i resten a Cambrils sense feina o només treballant en temporada, són particularment fràgils.

Referent als **joves** (un grup important, ja que 1 de cada 4 ciutadans té entre 15 i 34 anys), hem pres nota tant de la cara com de la creu de la condició juvenil. D'una banda, la dels joves és la generació més formada i la més adaptada a la societat tecnològica actual, a més de ser protagonistes d'una bona convivència al si de les llars. D'altre cantó, però, els joves són víctimes de les plagues del fracàs escolar, de l'atur, i de les dificultats per a emancipar-se. A més d'aquests temes, en preocupen també altres: el segment dels joves que ni treballen ni estudien, perquè pot anar creixent; la baixa participació juvenil (que no fa preveure canvis en la dèbil cultura participativa dels cambrilencs/ques en general); els comportaments de risc (en qüestions de salut en un sentit ampli), ja que el disposar de la informació clau no sempre va acompanyat d'un canvi d'actituds; etc. En tot cas, els dos temes claus del moment i que haurien de centrar els esforços són els del treball i la formació, que estan estretament interrelacionats entre si.

Passem a la **gent gran**. La gent gran està ben atesa, a Cambrils, i frueix d'una bona qualitat de vida. Són nombrosos els serveis, equipaments i programes que es dediquen a ella, entre els quals destaquen els Casals de la Gent Gran.

La tercera edat és un col·lectiu a vetllar, perquè el seu pes (en números absoluts i relatius) al si de la població anirà creixent. És un grup caracteritzat per rendes baixes, però al qual la crisi ha afectat menys, tant perquè les pensions de jubilació -que són el seu principal ingrés- s'han mantingut, com perquè són persones acostumades a viure amb mitjans modestos. Per això les mencions a l'economia domèstica com a principal problema de la llar són menors en la tercer edat que no pas en el conjunt de la població.

A l'informe hem deixat constància de problemes específics d'una part de la gent gran, com ara la solitud (gent gran que viu sola i que té poca vida social), com la salut, o com les situacions de dependència (pròpies, o de familiars a qui s'ha de cuidar, plantejant això dificultats).

Com a necessitats concretes, hem apuntat des de la potenciació del SAD i del servei de teleassistència fins al transport públic o els pisos tutelats. Però també hem destacat com a gran oportunitat el foment del voluntariat en aquest segment d'edat -quelcom que faria bé als propis voluntaris i a la vila.

Quant a la **immigració** (que representa el 23% de la població de Cambrils), s'ha insistit en què dues necessitats bàsiques d'ella són els llocs de treball i la regularització de les situacions legals d'aquells que estan al país sense papers (que poden ser el 10% del col·lectiu) o en risc de quedar sense.

Ambdós elements són claus per a prevenir l'exclusió social, i ambdós estan més enllà de les potestats de l'administració local.

Les llars amb immigrants tenen un nivell d'ingressos menor a la mitjana; el 22% d'elles declaren problemes per arribar a final de mes, i una de cada quatre té algun/s dels seus membres a l'atur. Si a més es té en compte que els estrangers sovint no disposen de xarxes de suport i que esgoten abans les prestacions de l'atur (perquè molts havien cotitzat poc temps), tot plegat els fa més vulnerables. Així les coses, alguns immigrants comencen a pensar en el retorn als seus països i alguns efectivament marxen, però majoritàriament tenen intenció de quedar-se aquí per poc que es pugui.

La relació amb la societat d'acollida s'ha de qualificar més de coexistència pacífica que no pas de convivència. Hi ha un cert recel cap al forani, tot i que no pas hostilitat (malgrat casos puntuals de conflicte o de discriminació). El perill és que les imatges -exagerades- sobre l'acapament de les ajudes socials per part dels immigrants s'estenguin i facin forat en un context de pugna per recursos escassos. La solució només pot ser la transparència, el foment del diàleg intercultural, i fer més accessibles a més gent (obrir més) les ajudes en qüestió.

Altres necessitats de la població estrangera detectades han estat la de potenciar l'assessorament jurídic (incorporant-hi també la vessant jurídic -laboral), els cursos d'alfabetització intensius, el suport psicològic, i la formació de tot tipus (també en les llengües del país). Per la resta, l'Ajuntament ja està treballant els processos d'acollida; la participació en ells dels nousvinguts, però, sovint és limitada.

L'informe ha dedicat igualment una adequada atenció a les persones amb **discapacitats** i problemes de **dependència**. Les necessitats d'aquest col·lectiu plural i divers són nombroses: d'entrada, cal potenciar l'autonomia d'aquestes persones, assegurar la possibilitat de treballar per a aquells que en tenen condicions, i ajudar a les seves famílies i cuidadors a fer-se'n càrrec, a cuidar-se ells/es mateixes i a associar-se més. Els problemes concrets que s'han detectat van des de la inadequació d'alguns habitatges fins a les dificultats que té la mobilitat o la manca de residències especialitzades i pisos tutelats, passant per la falta d'informació sobre ajudes i serveis, la necessitat d'una tramitació més àgil dels ajuts públics, o el poc desenvolupament de la vessant de l'oci i les relacions de les persones amb algun tipus de discapacitat.

En particular, s'ha cridat l'atenció sobre la situació de les persones amb malalties mentals –potser el segment de les persones amb discapacitats que avui està més desvalgut.

L'informe acaba fent referència a les **dones**. Al costat de les problemàtiques generals que afecten tota la ciutadania, el principal problema específic de la dona a Cambrils és el de la dificultat de conciliar la vida laboral i domèstica. El fet que les dones siguin les principals encarregades del treball reproductiu porta a unes càrregues i usos dels temps diferenciats entre homes i dones, i alhora crea desigualtats laborals i socials entre els uns i les altres. En aquest sentit, a Cambrils queden curtes les mesures i serveis que existeixen per tal de facilitar la conciliació, tot i que en comparació amb municipis semblants, Cambrils està força ben dotada en aquest sentit.

Altres mancances que planen sobre les dones de Cambrils apunten al SIAD (ben valorat, però amb problemes de llistes d'espera), al transport urbà (del qual depenen moltes dones que no viuen en el centre urbà), al suport a les persones cuidadores de persones dependents, i a la sensibilització de cara a construir una societat més igualitària.

Al costat dels perfils esmentats, l'estudi ha dedicat un apartat específic a analitzar les dimensions claus de la inclusivitat social a Cambrils.

Pel que fa a la **dimensió econòmica** de les llars, hem comprovat que la crisi ha afectat en un o altre grau a àmplies capes de la població. La majoria de cambrilencs ha hagut de reduir despeses i declaren estar en pitjors condicions que un any enrere, però allò més preocupant és un conjunt d'entre el 10% i el 15% de les llars locals a les quals ja els costa ara arribar a final de mes, i especialment un terç d'aquestes que es trobarien en una situació realment delicada i els caldria prescindir de coses, endeutar-se i deixar d'atendre rebuts, pagaments i impostos. Això representaria entre 500 i 650 llars al municipi (per a algunes de les quals la situació de pobresa és nova), a les quals s'hauria de fer un seguiment de prop.

Al mateix temps, però, caldrà vetllar per tal que l'allargament de la crisi no empitjori aquestes xifres, com és previsible que passi si no es crea ocupació, s'esgoten les prestacions d'atur i falten els ajuts. Això podria portar a l'enriment del clima social i a l'aparició de noves tensions (tant a l'interior de les llars com a nivell de comunitats de veïns, de barris i del conjunt de la ciutat). Per aquest motiu recomanàvem que es disposés d'estratègies inclusives de resposta i de prevenció, sumant esforços públics i de tota la societat (famílies, entitats sense afany de lucre, empreses...).

La segona dimensió estudiada ha estat la **laboral**. L'atur, amb gairebé 2500 desocupats a Cambrils (de totes edats, sectors econòmics i sexes) és la gran plaga i focus de risc a Cambrils avui, amb conseqüències negatives tant sobre els ingressos de les llars (en moltes, només hi ha una única font d'ingressos) com sobre les carreres laborals i professionals de la població activa. A més, els cambrilencs viuen amb pessimisme el futur immediat (una de cada 3 llars tem que algun dels seus components perdi la feina en el curs dels propers mesos), un futur que pot ser més difícil a mesura que vagi disminuït el percentatge d'aturats que encara tenen subsidi d'atur o ajuts (cosa que s'accentuarà durant el 2011).

Davant d'això, hem suggerit que es fes un esforç per mantenir els serveis i programes de polítiques actives que s'estan oferint, i que es prioritzessin tres perfils especialment vulnerables que necessiten actuacions a mida: la gent aturada de més de 45 anys, que tindrà especials dificultats per a reinserir-se al món laboral, i que sovint té càrregues familiars; els immigrants (sobretot en qüestions d'assessorament legal i d'aprenentatge de les llengües del país); i la gent jove (amb una gran diversitat interna). Això sí, s'haurà d'exigir i animar als aturats a posar-hi tot de la seva part (com ja fan la majoria d'ells, excepte una minoria que adopta una actitud passiva).

En tercer lloc, pel que fa a la **dimensió formativa**, déiem que la formació és un capital personal i col·lectiu clau (especialment en plena era de la Societat del Coneixement), i que la falta d'ella va associada a un risc d'exclusió o de periferització social. Els nivells d'instrucció a Cambrils no són pas pitjors que els del país i van evolucionant en positiu, però uns i altres necessiten millorar. Alguns dels fronts que apuntàvem per a treballar eren l'alfabetització digital, la formació permanent i d'adults (que fa necessari reforçar l'Escola d'Adults), les llengües, l'absentisme i el fracàs escolar, la inserció formativa d'infants i joves immigrants quan arriben al país, els col·lectius amb necessitats educatives especials, els joves sense qualificacions (aprofitant el repunt de l'interès per formar-se que ha provocat la crisi)... I insistíem que moltes vegades la clau de l'èxit és la individualització: el ser capaços de fer tratges a mida de cada cas.

Quelcom remarcable que destacàvem també és el progrés enorme que experimenta l'educació de les dones, quelcom que pressagia canvis socials importants (referits al rol de la dona en la societat) no gaire enllà.

Respecte a la **salut**, un cop hem recordat a l'informe la relació que hi ha entre nivell social i salut (tant física com mental), i entre problemes de salut i risc d'exclusió social, hem esmentat els principals problemes i factors causals que afecten les persones avui: el sedentarisme; les malalties cardiovasculars, el càncer i l'Alzheimer; les situacions de discapacitat; i les addicions i els trastorns alimentaris. Com a col·lectius més vulnerables s'han identificat els infants, la gent gran que viu sola, les dones maltractades, les persones dependents i les seves cuidadores, i els adolescents i joves.

Com a mancances i noves oportunitats, s'han recollit les d'un centre socio-sanitari, les d'una política i recursos contra les addicions, les de més places en centres oberts, la promoció dels estils i hàbits de vida saludables, la potenciació del transport públic urbà i interurbà (donada la dependència en aquest i altres aspectes de serveis ubicats en altres ciutats) i de l'accessibilitat de la ciutat, i l'adaptació dels serveis sanitaris i socials a l'augment de demanda que resultarà de la nova realitat del creixement del nombre de gent gran i de gent que viu sola.

Igualment, hem advertit que la crisi econòmica actual està generant condicions de salut mental negatives, les quals, junt a les altres causes de trastorn psicològic, poden arribar a afectar en un moment o altre a diversos milers de persones a Cambrils (aplicant a la vila les proporcions que es donen en el conjunt del país). Una recomanació que s'ha fet ha estat estendre els mecanismes de suport psicològic a les persones en dificultats, així com el seu ús com a eina de prevenció.

A la **dimensió residencial** se li ha donat una especial rellevància, perquè sostenim que continuarà sent una àrea de fortes necessitats socials a Cambrils durant els propers anys. En la mesura que la crisi econòmica, l'atur i l'esgotament dels subsidis i ajuts continuïn marcant les famílies cambrilenques encara un temps (com es preveu que passarà), el % d'aquestes famílies que tindrà problemes per pagar els seus lloguers o hipoteques creixerà -ara és un 16,4%- i augmentaran els desnonaments i els casos de recerca d'una vivenda alternativa. Els possibles descensos en el preu de l'habitatge no compensaran això. Per tant, les administracions públiques hauran d'actuar per pal·liar una problemàtica que pot ser sensible.

Així les coses, s'han destacat diversos problemes: la falta d'habitatge social al municipi; els alts preus de les vivendes tant de lloguer com de compra a Cambrils; l'existència d'un estoc important d'habitatges buits al municipi (que alhora és una oportunitat si s'acossegueix rendibilitzar-los socialment); la realitat d'una part de la joventut que voldria emancipar-se i no pot (a causa de la falta de feina i/o dels preus de l'habitatge i de les dificultats d'accedir al crèdit); i les carències específiques que tenen alguns barris (casc antic, urbanitzacions perifèriques, barris d'alta densitat...). Altres necessitats encara no satisfetes són els pisos tutelats, les residències per a col·lectius com les persones amb malalties mentals, o la potenciació dels recursos domiciliaris (per tal que, qui ho vulgui i pugui, romanguí a casa seva). En canvi, una dada positiva és que, en general, els habitatges de Cambrils estan en bones condicions, i aquells que hi resideixen n'estan satisfets.

Finalment, sosteníem en l'estudi que les necessitats de les persones no es circumscriuen només a l'àmbit material, sinó que també impliquen disposar d'un entorn propici per al desplegament de la seva **dimensió social participativa**, que les permeti sentir-se part d'un a comunitat, créixer i aportar. En aquest sentit, veiem que Cambrils té actius (per exemple, un nombrós grup d'entitats, una oferta cultural important...), però també carències (baix nivell d'associacionisme i de voluntariat, poca implicació de la ciutadania en activitats col·lectives, escassa participació electoral, certa falta d'espais i activitats d'oci i lleure per a infants, adolescents i joves...) i riscos (la crisi dificulta sortir de casa per a fer coses plegats). Alhora, afirmàvem que alguns reptes pendents (com la poca integració dels nouvinguts en el teixit social local, o la feblesa de la demanda cultural) eren al mateix temps oportunitats per a la vila i per a les seves entitats, si s'hi donava la volta. En tot cas, convenia reforçar el tercer sector local, i estendre els valors de civisme i de solidaritat i compromís amb la comunitat.

A la part final de l'informe s'ha esboçat el mapa DAFO del Cambrils social, en el que vindria a ser una síntesi dels principals elements recollits i troballes fetes durant la recerca. A partir d'aquí, ens hem plantejat quins riscos i escenaris apareixen quan es creuen els elements en qüestió, així com les estratègies que es poden implementar per a fer-hi front.

La principal conclusió ha estat que, en els propers anys (2011-2014) s'accentuaran les demandes i necessitats ciutadanes de tipus social (en particular, les problemàtiques de la pobresa i de l'habitatge), mentre que les administracions públiques comptaran amb menys recursos per a donar-hi resposta i correran el perill de veure's sobrepassades. S'ha alertat també contra les possibles conseqüències externes d'aquest escenari (increment de les tensions socials -tant al si de les llars com en l'espai públic-, dualització de la societat...) i contra les possibles conseqüències internes (desgast dels professionals).

Finalment, s'han proposat diferents tipus d'**estratègies** per a gestionar aquests riscos. En primer lloc, estratègies de supervivència (com ara **l'optimització de processos, la prioritització, la potenciació de la comunicació, i l'assoliment de majors sinèrgies, o el reclamar una major implicació dels usuaris i de les seves famílies**). D'altre cantó, estratègies de reorientació (per exemple, **la innovació, o la capaciació i apoderament de les famílies i dels individus**). En tercer lloc, estratègies defensives (especialment, **cuidar els professionals dels serveis socials i donar-los suport, i la mobilització de recursos municipals ociosos, així com fer un enfocament més transversal de les polítiques socials i de benestar**). I per acabar, estratègies ofensives (bàsicament, **el foment del voluntariat i l'aposta per la col·laboració amb el sector no lucratiu i el sector privat**).

Estem convençuts que, aplicant diverses d'aquestes estratègies (perquè tots els elements estan interconnectats), l'Ajuntament de Cambrils i els seus serveis socials estaran en condicions de contribuir decisivament a fer més amables els anys de transició que ara s'inicien, uns anys, però, que seran difícils tant per als ciutadans com per als professionals i responsables tècnics i polítics de les polítiques de benestar.

Des d'aquest punt de vista, confiem que el present estudi proporcioni una sòlida base al Pla d'actuació local en matèria de serveis socials, i que doni coherència i fiabilitat a aquest.